

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Навчально-науковий Юридичний інститут
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖУЮ
в. о. ректора

«26» 09 2016р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Філософія права»

Галузь знань: 08 «Право»
Спеціальність: 081 «Право»
Спеціалізація: «Публічна служба»
«Господарське право»
«Транспортне право»
«Цивільне та трудове право»
«Суд. Адвокатура. Прокуратура. Нотаріат»

Курс – 1 Семестр – 2

Аудиторні заняття - 34 Диференційований залік – 2 семестр
Самостійна робота - 86
Усього (годин/кредитів ECTS) - 120/4

Індекс НМ – 9- 081/16- 1.2

Навчальна програма дисципліни «Філософія права» розроблена на основі освітньо-професійної програми, навчального плану № НМ – 9-081/16 підготовки фахівців освітнього ступеня «Магістр», спеціальності 081 «Право», спеціалізації «Публічна служба», «Господарське право», «Транспортне право», «Цивільне та трудове право», «Суд. Адвокатура. Прокуратура. Нотаріат» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробив:

завідувач кафедри теорії та

історії держави і права, д.ю.н.

І. Бородін

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 15 від «29» 08 2016 р.

Завідувач кафедри

І. Бородін

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 081 «Право» та спеціалізації «Публічна служба», «Господарське право», «Транспортне право», «Цивільне та трудове право», «Суд. Адвокатура. Прокуратура. Нотаріат» кафедри повітряного та космічного права, протокол № 2 від «06» 09 2016 р.

Завідувач кафедри

С. Юлдашев

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради Навчально-наукового Юридичного інституту, протокол № 4 від «07» 09 2016 р.

Голова НМРР

В. Вишневецький

УЗГОДЖЕНО

Директор ННЮІ

І. Сопілко

«07» 09 2016 р.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015 р. № 37/ роз.

Філософія права формує загально-правовий світогляд майбутніх юристів. Без вивчення курсу «Філософія права», засвоєння методологічних основ наукового розуміння філософії і права, державно-правових явищ, неможливе формування та розвиток юридичного мислення, його професійної спрямованості, а отже, підготовка спеціаліста, професіонала юриста, здатного широко мислити та вирішувати завдання сьогодення.

Метою викладання дисципліни є інтеграція курсу до єдиного дослідницького і освітянського європейського простору; оволодіння студентами вищою духовною формою пізнання права, поглибленим філософсько-правовим знанням про зміст права, тобто про те, через які універсальні чинники і заради яких універсальних цілей людина створює право.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- сформувати систему узагальнених знань про філософію та право, засвоїти систему науково-правових понять, категорій, їх сутність, структуру та призначення у системі державотворення;

- ознайомити студентів з практикою застосування наукових понять і категорій в процесі законотворчості та право-реалізаційної діяльності в системі державних органів України;

- виховати повагу до права та закону;

- сформувати на аксіологічній основі вміння мислити правовими та філософськими категоріями, проводити науковий аналіз правових категорій та понять з подальшим узагальненням державно-правових явищ.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- теоретичний матеріал та юридичну термінологію;

- специфіку підходу до розуміння правових проблем у філософії права як науки;

- основні елементи структури філософії права як відображення фундаментальної структури самого права;

- специфіку основних світових напрямів у формуванні і розвитку сучасних концепцій філософії права як загальнотеоретичному виразі національно-правових систем законотворення і юридичної практики.

Вміти:

- застосовувати набуті правові знання у різних сферах життєдіяльності, у тому числі в професійній діяльності;

- аналізувати та правильно застосовувати положення законів та інших нормативно-правових актів;

- використовувати механізм захисту прав та законних інтересів людини і громадянина;

- робити висновки та практичні пропозиції щодо покращення процесу державного управління в Україні в аспекті розбудови правової держави і громадянського суспільства.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля «Філософія права», який є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна «Філософія права» взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Педагогіка вищої школи», «Конфліктологія», «Юридична психологія», «Професійна та корпоративна етика», а знання та вміння, отримані студентом під час вивчення даної навчальної дисципліни, використовуються в подальшому при написанні магістерської роботи, наукових статей і рефератів, тез конференцій, вивченні багатьох наступних дисциплін професійної підготовки фахівця.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль № 1 «Філософія права»

Тема 2.1.1. Філософія права як наука та навчальна дисципліна

Філософія права, її зміст та призначення. Сутність та особливості філософського підходу до права. Дискусія про предмет філософії права. Філософсько-світоглядний сенс права та його роль у формуванні свободи особи та почуття відповідальності. Обґрунтування необхідності філософії права. Мета курсу філософії права. Філософський та юридичний аспекти права, їх спільність, відмінність і особливості.

Історичний характер становлення і формування філософії права як міждисциплінарної галузі наукового знання. Предмет філософії права: онтологічний, антропологічний, епістемологічний, метафізичний, історико-логічний аспекти. Основні питання філософії права. Сутність та особливості філософського підходу до права. Філософське осмислення та наукове пізнання права: відмінність предмета і методу. Філософія права в системі філософії і юриспруденції. Система зв'язків філософії права з іншими філософськими та юридичними дисциплінами. Світоглядна, ціннісна, методологічна, критична, прогностична, відображально-інформаційна, аксіологічна, виховна та інші функції філософії права. Місце філософії права в системі соціогуманітарного знання та юридичної освіти. Співвідношення предметів філософії права, загальної теорії права та соціології права. Проблема дисциплінарного статусу філософії права. Значення філософії права для підготовки майбутніх юристів.

Тема 2.1.2. Методологія та історія філософії права

Історія становлення філософсько-правової методології та сучасний стан досліджень в галузі філософії права в Україні та світі. Сутність методології права та її рівні. Методологія правового пізнання та осмислення права. Ієрархія методів та підходів до вивчення права: філософсько-світоглядний підхід, загальнонаукові та спеціальні методи. Можливості застосування методів інших наук в юриспруденції. Методологія філософії права та її рівні. Метафізика, діалектика, структуралізм, екзистенціалізм, феноменологія, герменевтика, психоаналіз, натурфілософія та інші методологічні засади філософсько-правового дискурсу.

Генеза права. Принцип історизму в праві. Причинність та цілепокладання в праві. Системність у правових відносинах і в правовій діяльності. Поліметодологізм як сучасна тенденція розвитку методології філософсько-правового знання. Способи обґрунтування права: об'єктивізм, суб'єтивізм, інтерсуб'єктивність.

Сучасний теоретико-правовий дискурс і інтегративна юриспруденція. Методологічні джерела сучасного європейського права: давньогрецька філософія права, римське позитивне право і християнська етика. Основні типи праворозуміння як методології філософсько-правових дискурсів. Правовий позитивізм і природно-правове мислення. Класичні, неklasичні та постнеklasичні методи праворозуміння.

Тема 2.1.3. Правова онтологія

Особливості і завдання філософської онтології. Онтологічна природа права. Правова реальність. Специфіка правової онтології в порівнянні з філософською онтологією. Зміст правової онтології, її місце в системі філософії права. Духовні, культурологічні, економічні та соціальні передумови виникнення і становлення права. Право як феномен культури. Проблема встановлення типу реальності права. Світоглядна, аксіологічна, регулятивна та цивілізаційна функції права. Місце та роль права в становленні цивілізації..

Право, правовідносини, правосвідомість на різних етапах історичного процесу. Особливості взаємодії і відносна самотійність правосвідомості та суспільного буття. Буття соціуму і буття права. Часове та просторове буття права. Єдність у праві минулого, сучасного, майбутнього. Правова реальність як форма здійснення ідеї права. Ідея права, норма права та правове життя як рівні правової реальності. Свобода, справедливість, рівність як основні характеристики змісту ідеї права. Категорії правової реальності. Правова дійсність як єдність сутності та функціонування права. Форми буття права. Право як: закон, припис, норма. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності, їх зміст і співвідношення. Форми буття права: ідея права, правове життя.

Тема 2.1.4. Правова антропологія

Правова антропологія: гуманістична природа права. Поняття і проблеми правової антропології. Образ людини у праві. Типи правової антропології. Поняття «правова людина». Право як спосіб людського співіснування. Антропологічні основи права. Права людини як вираження особистісної цінності права. Статус інституту прав людини в сучасному суспільстві. Філософське обґрунтування прав людини. Право на гідне існування. Проблема універсальності прав людини. Позитивування основних прав людини. Права громадян України. Особистість і право. Автономія особистості. Особистість як суб'єкт права. Гуманістична природа права. Сенс морального і правового гуманізму. Тенденція гуманізації права. Загальнотеоретична характеристика змісту прав людини: загальне та особливе у правах людини. Нормативно-теоретичний рівень дослідження проблеми співвідношення загальнолюдських та партикулярних елементів змісту прав людини. Характер міжнародних норм з прав людини у контексті їхньої імплементації крізь призму місцевих культурних звичаїв.

Тема 2.1.5. Правова гносеологія

Правова гносеологія: парадигма, доктрина, істина в праві. Поняття правової гносеології, її роль у вирішенні філософських та теоретико-правових проблем. Гносеологізація провідних філософських напрямків як основна причина гносеологізації філософсько-правових концепцій сучасності. Особливості предметного поля правової гносеології: аналіз різних підходів щодо вирішення проблеми. Сутність гносеологічного та епістемологічного аспекту філософсько-правових досліджень. Основні проблеми правової гносеології. Специфіка права як об'єкта теоретичного дослідження. Соціально-історичні аспекти пізнання права. Загальносоціальні та національні особливості пізнання права. Елементи гносеологічної структури права. Рівні гносеології права: загальноправовий, міжнародний, галузевий.

Парадигма як основа правової теорії. Парадигма права у класичній філософії права. Класична європейська юриспруденція про ідею права, її філософське обґрунтування, об'єктивний характер, феноменологічну даність, про постійні та змінювані елементи права.

Тема 2.1.6. Правова аксіологія

Правова аксіологія: ціннісні засади права. Роль цінностей у праві. Правові цінності: свобода, рівність, справедливість. Відносна і абсолютна цінність права. Права людини як абсолютна цінність. Правовий ідеал. Свобода як визначальна характеристика людського буття та вища цінність. Ідея права як ідея свободи. Негативна та позитивна свобода. Умови можливості свободи. Свобода і порядок. Правова свобода. Свобода волі. Свобода і відповідальність. Свобода і рівність.

Право як формальна рівність. Соціальна рівність. Справедливість як головна правова цінність та провідне поняття сучасної філософії права. Формальна й змістовна справедливість. Сучасні теорії справедливості..

Правосвідомість як ціннісна форма світогляду, її форми і рівні. Правосвідомість і право. Універсальне у правосвідомості. Сенси та аксіоми правосвідомості. Культурно-специфічне у правосвідомості. Правовий менталітет. Особливості українського правового менталітету. Деформації правового менталітету. Правова культура. Право і мораль. Етичні основи права. Єдність, протилежність та взаємодоповнюваність права і моралі. Філософсько-етичний зміст принципу толерантності. Релігійні витoki ідеї права.

Тема 2.1.7. Основні філософсько-правові проблеми сучасності

Філософські аспекти взаємодії права та влади. Філософські проблеми взаємодії права та державно-владних органів в період суспільно-політичної трансформації. Людина і політико-правові інститути. Співвідношення права і влади. Влада як онтологічна основа суспільних відносин. Соціально-біологічні засади людини як волі до влади .. Влада як гносеологічна категорія і методологія самовизначення особи і суспільства. Поняття влади. Влада – онтогносеологічна субстанція політичних відносин. Філософія політики як форма концептуалізації владної динаміки держави. Державна політика як самий інтенсивно-концентрований вираз політичних відносин в суспільстві. Основні закони влади.

Роль і значення правової культури в сучасних суспільних відносинах. Правовий нігілізм, деформації правосвідомості, рівень розвитку громадянського суспільства як відображення стану правотворчості.

Філософські проблеми правосуддя. Філософські проблеми правотворчості та правозастосування у перехідних суспільствах. Правова реформа. Поняття та структура правового суспільства: інституційний та неінституційний аспекти. Перспективи формування правового суспільства в Україні. Філософські проблеми окремих галузей права. Глобалізація та її вплив на право.

3. Список рекомендованих джерел

3.1. Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Алексеев Н.Н. Основы философии права / Н.Н. Алексеев. – СПб.: Лань, 1999. – 256 с.

3.1.2. Алексеев С.С. Философия права / С.С. Алексеев. – М.: Норма, 1998. – 336 с.

3.1.3. Баскин Ю.Я. Очерки философии права / Ю.Я. Баскин. – Сыктывкар, 1996. – 55 с.

3.1.4. Бачинин В.А. Философия права и преступления / В.А. Бачинин. - Харьков: Фолио, 1999. – 607 с.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Філософія права»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 13.01.01 – 01-2016
		стор. 8 з 10	

3.1.5. Бачинін В.А. Філософія права: Підручник для юрид. спец-тей вищих навч. закладів освіти / В.А. Бачинін, М.І. Панов. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. – 472 с.

3.1.6. Біленчук П.Д. Філософія права: Навчальний посібник / П.Д. Біленчук, В.Д. Гвоздецький, С.С. Сливка. – К.: Атіка, 1999. – 207 с.

3.1.7. Гарник О.В. Вступ до філософії права: Навчальний посібник / О.В. Гарник. - Д.: ДДУ, 1999. – 100 с.

3.1.8. Гегель Г.В.Ф. Философия права Г.В.Ф. Гегель. – М.: Наука, 1990. – 526 с.

3.1.9. Гегель Г.В.Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство Г.В.Ф. Гегель. – К.: Юніверс, 2000. – 329 с.

3.1.10. Жоль К.К. Философия и социология права: Учебное пособие / К.К. Жоль. – К.: Юринком Интер, 2000. – 480 с.

3.1.11. Кузнецов В.І. Філософія права. Історія та сучасність: Навчальний посібник В.І. Кузнецов. – К.: ПЦ «Стилос»: ПЦ «Фоліант» 2003. – 382 с.

3.1.12. Патеї-Братасюк М. Філософія права. Курс лекцій. Ч.1 / М. Патеї-Братасюк. – Тернопіль, 2002. - 131 с.

3.1.13. Радбрух Г. Философия права / Пер. с нем. / Г. Радбрух. – М.: Международные отношения, 2004. – 238 с.

3.1.14. Філософія права: Навчальний посібник / За ред. М.В.Костицького, Б.Ф.Чміля. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 334 с.

3.1.15. Філософія права: проблеми і підходи / За загальною редакцією П.М.Рабіновича. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2005. – 332 с.

3.1.16. Данильян О.Г. Філософія права: Підручник / О.Г. Данильян. – Харків, 2014. – 208 с.

3.1.17. Історія західної філософії в контексті вчень про етику обов'язку, державу і право (античність - друга половина ХІХ століття): Навчальний посібник / [Кузьменко В. В. та ін.]. – К.: Хай-тек. – Прес, 2013. – 360 с.

3.2. Додаткові рекомендовані джерела:

3.2.1. Баумейстер А.О. Філософія права: Навчальний посібник / А.О. Баумейстер. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 311 с.

3.2.2. Філософія права: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закл. // За ред. О.Г. Данильяна - Х: Право, 2009. – 208 с.

3.2.3. Философия права: Учебник // Под. ред. О.Г. Данильяна. – Х: Прапор, 2005. – 384 с.

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності
1.	Тарасенко М.І.	30.08.17р.	<i>[Signature]</i>	Документ актуальний 30.08.17р.

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				